

Η Εύλαλη Σιωπή († Μοναχός Μωσής Αγιορείτης)

Categories : [ΘΕΟΛΟΓΙΑ](#)

Date : 21 Ιουνίου, 2016

Σε μία εποχή πλούσια σε λόγο, πληροφόρηση, ενημέρωση, συζήτηση, διάλογο, επικοινωνία να μιλά κανείς **περί σιωπής** ακούγεται μάλλο αρκετά παράξενα. Σε καιρούς εκτροπής του λόγου σε ψεύδος, ύβρη, κολακεία, ειρωνεία, απάτη κι εμπαιγμό αξίζει νομίζουμε ν' αναφερθεί κανείς και στην εγνωσμένη, επιλεγμένη, διακριτική, κερδοφόρα σιωπή. Η σιωπή είναι μία μορφή συμπεριφοράς.

Το να σιωπά κανείς δεν σημαίνει οπωσδήποτε ότι είναι αδιάφορος, αδρανής, νωχελής κι απρόσεκτος. Η εσκεμμένη σιωπή, η προσεγμένη ολιγορία και η απόρριψη της φλυαρίας και του κουτσομπολιού αποτελεί προτίμηση της σιγής κι αποφυγή της κουραστικής πολυλογίας, από την οποία συνήθως προέρχονται διάφορα προβλήματα, όπως φιλονικίες, ψυχρότητες και θόρυβοι. Οι σιωπηλοί άνθρωποι μιλούν με τη σοβαρή σιωπή τους. Δεν μιλούν, όχι γιατί δεν γνωρίζουν να μιλήσουν, όχι από ακαταδεκτικότητα και κρυφή οίηση ότι δεν συμμετέχουν σε υψηλού επιπέδου συζητήσεις, αλλά από την ταπεινή αίσθηση ότι δεν έχουν κάτι σημαντικό να πουν. Έτσι απλά σιωπούν. Όταν μάλιστα μιλούν, καταθέτουν λόγο μεστό περιεχομένου.

Οι σιωπηλοί άνθρωποι δεν είναι συνηθισμένοι, αρεστοί, και προτιμητέοι. Η κοινωνία σήμερα αναζητά τολμηρούς συζητητές. Μερικοί μάλιστα θεωρούν τους σιωπώντες νοσηρούς, μειονεκτικούς, δειλούς, φοβισμένους και προβληματικούς. Θα μπορούσε βέβαια ορισμένοι να είναι έτσι, όπως και αρκετοί φλύαροι. Οι γνήσια πάντως σιωπηλοί άνθρωποι «ζουν το άρωμα μιας άλλης ζωής, που δεν μπορούν να εννοήσουν οι άλλοι που αγάπησαν τις έκδηλες μορφές συμπεριφοράς. Η σιωπή γεμίζει την ψυχή τους χαρά και τους ανοίγει ορίζοντες μιας έντονης πνευματικής δράσης, την οποία δύσκολα μπορεί να κατανοήσει και να αξιολογήσει το ανθρώπινο περιβάλλον τους» (Γεώργιος Κρασανάκης).

Από τα παραπάνω διαφαίνεται **μια σιωπή με δύο μορφές. Η μία ως αδυναμία και η άλλη ως αρετή.** Ας τις δούμε και τις δύο παρακαλώ προσεκτικά.

Είπαμε πως μπορούμε νάχουμε σιωπή από φόβο ή δειλία, που προέρχεται από νοσηρές ψυχικές καταστάσεις. Μια νοσηρή σιωπή είναι σκοτεινή, άχαρη, δόλια, κουραστική και φθοροποιός. Ταλαιπωρεί τον ίδιο τον άνθρωπο, που δεν είναι ισορροπημένος, ξεκάθαρος, τίμιος, ειλικρινής, εκφραστικός και ντόμπρος. Μερικές φορές μπορεί να προσποιείται κανείς τον σιωπηλό και ταπεινό, ενώ μέσα του επικρατεί μεγάλη σύγχυση, ταραχή, θόρυβος, στενοχώρια και οίηση. Η προσποίηση

αυτή είναι φοβερή κι αξιοκατάκριτη υποκρισία. Ένας φαινομενικά σιωπηλός απατά. Διατηρεί σιωπή από κακή διάθεση για τον πλησίον. Ή υπάρχει από έλλειψη θάρρους ή βαθύ εσωτερικό κενό. **Ο ταπεινά σιωπηλός δεν είναι ακουώνητος, φυγόκοσμος κι αφιλάδελφος. Ούτε κλείνεται στο καβούκι του ναρκισσευόμενος, μονολογώντας με τον σοφό εαυτό του κι απαξιώνοντας τον αδελφό του.**

Υπάρχει λοιπόν κακή και καλή σιωπή, όπως καλός και κακός λόγος. Η εσωτερική ποιότητα του ανθρώπου χρωματίζει κι αρωματίζει και τη σιωπή και τον λόγο του. **Το ευαγγέλιο δεν μας θέλει πάντοτε σιωπώντες.** Μας καλεί συχνά σε κήρυγμα, ιεραποστολή, ομολογία, νουθεσία και συμβουλή. Ο Χριστός είπε στον απόστολο Παύλο : *«Μη φοβού, αλλά λάλει και μη σιωπήσης διότι εγώ ειμί μετά σου»*. Άφοβα, του λέγει να κηρύττεις το ευαγγέλιο και να μη σιωπάς, γιατί είμαι μαζί σου. Τον λόγο του ενδυναμώνει η συνεχής παρουσία του Κυρίου.

Ο άγιος Ιγνάτιος ο Θεοφόρος λέγει πως **ο Λόγος του Θεού προήλθε από τη σιγή.** Μετά από μακρά σιγή στην έρημο μίλησε ο Χριστός. Τα μεγάλα μυστήρια τελεσιουργούνται στην ησυχία και τα καλύπτει η ιερή σιγή. Το μυστήριο της Ενσαρκώσεως του Υιού και του Λόγου του Θεού κατανοείται καλύτερα σιωπηλά. **Ο άγιος Ιωάννης ο Δαμασκηνός** λέγει : *«ράον σιωπή»*. Είναι προτιμότερη εδώ η σιωπή. Ας επικρατήσει σιγή. Η σιωπή τώρα είναι πιο εύκολη και ακίνδυνη. Γιατί *«ου φέρει το μυστήριον έρευναν»*. Η σιωπή δηλώνει την ταπείνωση του νου, την όραση της καρδιάς, την ευχαριστία της ψυχής, που μένει άφωνη κι ακούει τις δοξολογίες των αγγέλων και των θεούφαντων ύμνων της ιεράς υμνολογίας μας.

Η ομολογία της πίστεως δεν είναι ένας στείρος τυπικός λόγος, αλλά προέρχεται από τη σιωπή της καθαρής καρδιάς. Έτσι η σιωπή γεννά τον καθρό, ωραίο και μεστό λόγο. Ο νους συγκινείται στα υψηλά και δεν κινεί τη γλώσσα να εκφέρει λέξεις, όπου συγκρατημένη ακινητεί να εκφράσει νοήματα δύσκολα μυστηρίων Θεού.

«Ο δε Ιησούς εσιώπα». Δεν είναι μόνο ενώπιον του αρχιερέως Πλάτου στο Πραιτώριο που σιωπά ο Χριστός. *«Και ουδέν απεκρίνατο»* προσθέτει ο ευαγγελιστής Μάρκος. Δεν δίνει καμιά απάντηση. Θεωρεί ότι δεν βγαίνει τίποτε με τα λόγια. Ότι θα μιλούσε και δεν θα τον άκουγαν. Ότι θα έπεφταν οι λόγοι του στο κενό. Δεν είναι ότι δεν είχε όρεξη για κουβέντες, αλλά έβλεπε την ηθελημένη κώφευση των ανθρώπων, είχαν αυτιά και δεν τα χρησιμοποιούσαν. Ο Χριστός δεν χείδευε ακοές. Δεν έλεγε αυτά που ήθελαν ν' ακούσουν. Έτσι με νόημα σιωπά. Ο ευαγγελιστής Λουκάς αναφέρει *«επηρώτα δε αυτόν εν λόγοις ικανοίς»*. Δεν απαντούσε τίποτε στις πολλές ερωτήσεις. Σαν να έλεγε από τότε τα πολλά λόγια είναι φτώχεια. Έβλεπε ότι δεν έβγαινε τίποτε με τη συζήτηση. Ο ευαγγελιστής Ιωάννης τονίζει την άφοβη σιωπή του Ιησού παρά τις απειλές της εξουσίας. Στο πρόσωπο του Χριστού επιβεβαιώνεται ο αρχαίος προφητικός λόγος. Ο μεγαλοφωνότατος προφήτης Ησαΐας λέγει: Δεν

άνοιξε το στόμα του καθόλου κι έμεινε άφωνος μπροστά στους διώκτες του.

Όταν στην πρόκληση απαντά κανείς με τη σιωπή χαμηλώνει την ένταση, διακόπτει τη συνέχεια, ταπεινώνει την οργή, σβήνει τον θυμό και σιγά-σιγά δύσκολες καταστάσεις. Σημασία όμως έχει και το ήθος και το ύφος και ο τρόπος αυτής της σιωπής. Αν είναι εγωιστικός φαίνεται. Αν είναι περιφρονητικός δεν μπορεί να κρυφτεί. Αν κανείς όμως ταπεινά σιωπά, για να μη γίνουν τα πράγματα χειρότερα, υποχωρεί, ανέχεται, αποσύρεται, ελαχιστοποιεί τα τρομερά δικαιώματά του, **χάρη της ειρήνης, της ενότητας και της αγάπης, τότε κερδίζει ενώ φαίνεται ότι χάνει. Όποιος είναι έξυπνος κάνει τον χαζό, λένε στο Άγιον Όρος. **Η σεμνή στάση του σιωπώντος μπορεί να φιλοτιμήσει τον άλλο, να τον κάνει να ξανασκεφθεί τα πράγματα καλύτερα**. Αν έχει κανείς τη δύναμη, που κύρια προέρχεται από τη ταπείνωση, να μη δώσει συνέχεια στην προκλητική προσβολή, την ειρωνεία και τον χλευασμό, και σιωπά, δεν σημαίνει ότι είναι δειλός κι ανόητος, αλλά **έχει έναν ηρωισμό μεγαλύτερο από την τόλμη της αυθάδειας, του θράσους και της συνέχειας του καυγά και της γκρίνιας των πολλών αντιδράσεων**. Ο άνθρωπος προκαλούμενος αισθάνεται την ανάγκη να υπερασπίσει τον εαυτό του, να μιλήσει, να δικαιολογηθεί και να δημιουργήσει αμυντική ασφάλεια. **Μεγαλύτερη δύναμη χρειάζεται κανείς να σιωπήσει παρά να μιλήσει. Η σιωπή όμως θέλει σοφή γνώση, αυτοκυριαρχία και κυρίως ταπείνωση**.**

Η σιωπή όπως ήδη είπαμε δεν είναι για όλους, για παντού και για πάντοτε. Οι άγιοι πατέρες καλλιέργησαν επισταμένα την εύλογη σιωπή και είχαν ένθεο λόγο. Είναι πολύ σπουδαίο και σημαντικό πράγμα οι άνθρωποι να γνωρίζουν καλά πότε να μιλήσουν, τι να πουν, σε ποιον θα το πουν, γιατί θα το πουν, πόσο θα πουν και πότε θα πρέπει να σιωπήσουν, ν'αποσυρθούν, να κρυφτούν. Όπως ωραία ειπώθηκε «ο προφορικός λόγος περιορίζει τον ενδιάθετο λόγο που περιέχεται στη σιωπή. Ποτέ δεν μπορεί να τον περιλάβει και να τον εκφράσει απόλυτα. Γι' αυτό η σιωπή είναι συχνά σε θέση να εκφράσει περισσότερα από όσα ο λόγος» (Γεώργιος Μαντζαρίδης). Αυτό συμβαίνει στη θεολογία, στην ιερά ησυχία.

Η πολυλογία, η φλυαρία, η κενολογία, η περιττολογία, η αργολογία, η φαιδρολογία δηλώνει κενοδοξία, αδιακρισία κι εσωτερική ανησυχία. Η ησυχία γεννά την ωραία σιωπή κι αυτή εξυφαίνει τον λόγο. Δεν πρόκειται για ανενεργό στάση, για παθητική πράξη, για οκνηρό έργο, για φυγόπονη απραξία, αλλά για επιλεγμένη εργασία αυτογνωσίας, αυτοπαρατήρησης, ενδοσκαφής και εντροφήσεως στα θεία. Λέγει ο **άγιος Σεραφείμ του Σάρωφ**: «**Απόκτησε την εσωτερική σου γαλήνη και χιλιάδες άνθρωποι θα σωθούν γύρω σου, χωρίς εσύ να το ξέρεις**». Δεν χρειάζεται συνέχεια να μιλάμε. Ο κόσμος κουράστηκε από τα πολλά, τα παχειά, τ' αδιαφανή, τα υποκριτικά, τα ξύλινα λόγια. **Οι άλλοι δεν βρίσκονται πάντοτε πλάι μας για να μας ακούνε, αλλά και για να τους ακούμε**. Λέγει

έναν σοφό «ο Θεός μας έδωσε δύο αυτιά και ένα στόμα- περισσότερο ν' ακούμε και λιγότερο να μιλάμε». Εμείς κυκλοφορούμε σαν να έχουμε δέκα στόματα και κανένα αυτί. Μιλά ο άλλος και δεν τον ακούμε και σκεφτόμαστε τι θα πούμε εμείς. Έτσι, όπως λέγει ο ποιητής Γιώργος Σεφέρης, έχουμε **παράλληλους μονολόγους**. Δεν διαλεγόμαστε και δεν επικοινωνούμε.

Ο **άγιος Γεώργιος ο Τροπαιοφόρος** δεν κήρυττε ποτέ. Ήταν ειρηνικός, φωτεινός, χαρούμενος πάντοτε. Τον ρωτούσαν : «*Πώς είσαι έτσι Γεώργιε;*». «*Είμαι χριστιανός*» απαντούσε. Και γίνονταν κι εκείνοι χριστιανοί για να ομορφύνει η ζωή τους. Ο **άγιος Αρσένιος ο Μέγας** έλεγε : «**Μετάνιωσα που μίλησα, όχι γιατί σιωπήσα**». **Η πολυλογία θα φέρει αμαρτία**. Ο λόγος δεν είναι πάντοτε ουσιαστικός κρίκος των ανθρώπων. **Η έλλειψη πνευματικότητας κάνει τον λόγο να διαχωρίζει κι όχι να ενώνει τους ανθρώπους**. Δύο άνθρωποι που ταξιδεύουν μαζί δεν χρειάζεται συνέχεια να συνομιλούν. Επαναλαμβάνω: ο κόσμος σήμερα κουράστηκε πολύ από τα πολλά λόγια, κενού περιεχομένου, φθαρμένα, κακομεταχειρισμένα, παραποιημένα, **δίχως ανταπόκριση βιώματος**.

Ένα πρόσωπο σιωπηλό, σημαντικό, ιερό, ωραίο είναι της **Παναγίας**. **Όλος ο βίος της είναι μια απέραντη σιωπή**. Ελάχιστοι λόγοι της Θεοτόκου διεσώθηκαν. Πρόκειται για τη σεμνή, καθαρή, ταπεινή και σιωπηλή κόρη της Ναζαρέτ. Η Παναγία μας είναι βίωση της σιγής, η προσωποποίηση της σιωπής, η ερωτευμένη της ησυχίας. «*Όσον εμβαθύνομεν εις το Μυστήριο της Παναγίας, τόσο καθαρότερον και θεωρούμεν και ακούμεν τον λόγον της σιγής. Και όχι μόνον τούτο, αλλά και ανακαλύπτομεν το θείον εις την σιγήν, την σχέσιν Της προς την δημιουργίαν, προς ότι βαθύ και μεγάλο υπάρχει εις την ζωήν μας*» (Μητροπ. Χαλκηδόνος Μελίτων). Δεν ήξερε να μιλήσει η Παναγία; Δεν μπορούσε κάτι να πει; Δεν είχε λόγο; Ηθελήμενα σιωπούσε από ταπείνωση. Άφηνε να μιλά ο Υιός Της. Ήταν συνεχώς στη σκιά του. Το βροντερό κήρυγμα της Θεοτόκου είναι η συνεχόμενη σιωπή της. Αυτή η σιωπή της ελέγχει αυστηρά κάθε γυναικεία φλυαρία.

Καλείται να μαθητεύσει ο πιστός στον διδακτικό και σοφό λόγο της σιωπής. Η εγνωσμένη παραίτηση από τον λόγο δηλώνει εμπειρία. Σωπαίνει κανείς στη μεγάλη χαρά. Δεν βρίσκει ικανά λόγια να την εκφράσει. Σωπαίνει και στον βαθύ πόνο. Χάνει τα λόγια του. Τα κάνει καυτό δάκρυ. Τι να πει κανείς στη μητέρα που θάβει το μικρό της παιδί. Ειλικρινά θυμώνω όταν ακούω κοινότοπα λόγια, υψηλά, υπερβατικά, απάνθρωπα ενίοτε, σκληρά για την πονεμένη μάνα. Καλύτερα να μην πούμε τίποτε. Καλύτερα να προσευχηθούμε. Είπαμε δεν χρειάζεται πάντοτε να μιλάμε, να θέλουμε να παρηγορήσουμε τους άλλους μ' έναν τόσο απόμακρο τρόπο.

Η σιωπή συντροφεύει τις μεγάλες ώρες των αγίων, τις ιερές ώρες της περισυλλογής, της αυτοσυγκέντρωσης, της αυτομεμψίας, της μελέτης, της προσευχής. Η σιωπή καλύπτει την έρευνα, την αγρυπνία, την ανακάλυψη του σοφού επιστήμονα. Η σιωπή

σκεπάζει το μαρτύριο του πονεμένου, του αναγκεμένου, του δυστυχημένου. Τις ώρες της σιωπής τελεσιουργούνται τα μεγάλα θαύματα, οι αδιαφήμιστες ηρωικές πράξεις, οι μυστικές προσωπικές επαναστάσεις, η γνωριμία με τον άγνωστο εαυτό μας. Έτσι έχουμε τη σημαντική σιωπή του αγίου, την κορυφαία σιωπή του σοφού, την υπομονετική σιωπή του ήρωα, την ακριβή σιωπή του υπομονετικού κι επίμονου, την ευαγγελική σιωπή του αυτοθυσιαζόμενου.

Κουρασθήκαμε από την ακατάσχετη πολυλογία, προχειρολογία και φθηνολογία. Το κόστος τους είναι βαρύ, **αλλοιώνουν την ουσία**, τα πρώτα, τα σημαντικά, τα καίρια και ιερά. Έχουμε ανάγκη από την ανάπαυση στη χρυσή σιωπή, την πολύτιμη ακοή, τη βιωματικότητα των απαραίτητων λόγων. **Χρειάζεται μια αντίσταση στους πρόχειρους κι εύκολους λόγους**. Αξίζει να καταλαγιάσουμε, να ησυχάσουμε, να ξαποστάσουμε **για ν' ακούσουμε μέσα στην ησυχία τη χαμηλή φωνή του Θεού, την εναγώνια φωνή της συνειδήσεώς μας**, τη διδακτική φωνή του ιερού παρελθόντος, για να μετανοήσουμε ειλικρινά.

Η σιωπή φαίνεται από τα παραπάνω λεχθέντα νάχει μια άγνωστη, μυστική, ισχυρή δύναμη, που δεν αγαπά τη φθορά της επιπόλαιης συζητήσεως, της πρόχειρης κουβέντας, του άστατου ρευστού λόγου. Είναι ελεύθερη, άνετη, ασυμβίβαστη, μακάρια η σιωπή. Ο **αββάς Ισαάκ ο Σύρος** παραγγέλει, όχι μόνο στους μοναχούς, ν' αγαπήσουμε πάνω από όλα τη σιωπή, γιατί αυτή είναι η γλώσσα του μέλλοντος αιώνας, της ατελεύτητης, πανευφρόσυνης, ουράνιας βασιλείας. Αν δεν μπορούν να εκφραστούν πάντοτε τα συναισθήματα με τα ανθρώπινα λόγια πως να περιγραφούν και κατατεθούν οι πνευματικές εμπειρίες; Ο **απόστολος Παύλος** γράφει σε ωραιότατη επιστολή του προς τους χριστιανούς της Κορίνθου *«ότι ηρπάγη εις τον παράδεισον και ήκουσεν άρρητα ρήματα, α ουκ εξόν ανθρώπω λαλήσαι»*. Αδυνατεί, λέγει, να εκφράσει την εμπειρία του με λόγια. Συχνά στα συναξάρια παρατηρούμε οι αγίοι να **κρύβουν τις εμπειρίες τους**, να σιωπούν, **φοβούμενοι μη χάσουν τη χάρη και τη χαρά**, την παράκληση και την παραμυθία από τη δημοσίευση και διαφήμιση των υψηλών εμπειριών τους.

Ο **άγιος Σεραφείμ του Σάρωφ** λέγει : Μην ανοίγεις το στόμα σου και την καρδιά σου στον καθένα· στους χίλιους κι αν ένας σε καταλάβει. Δεν θέλει ο Άγιος να μας κάνει επιφυλακτικούς, καχύποπτους και κλειστούς, αλλά διακριτικούς. Είναι χαρά ν' ακούει κανείς τους λόγους των αγίων. Είναι μεγαλύτερη όμως χαρά *«να συλλαμβάνεις τα κύματα και την διάσταση, την πρόταση, την έκταση και την έκσταση της σιωπής και της θεολογίας της σιωπής των αγίων»* (ιερομ. Ιωαννίκιος Κοτσώνης).

Αναφέρεται πως είχαν πάει τρεις επισκέπτες στον **Μέγα Αντώνιο**. Οι δύο του ρωτούσαν για πολλά και διάφορα πράγματα. Ο τρίτος δεν ρωτούσε τίποτε. Όχι γιατί δεν είχε ανάγκη από νουθεσία ή γιατί αισθανόταν πνευματικά επαρκής και δεν

εκτιμούσε τον χαρίεντα λόγο του οσίου, αλλά γιατί διδασκόταν περισσότερο από τη στάση του, τη σιωπή του, την ηρεμία της μορφής του. Όταν τον ρώτησε ο Άγιος «εσύ γιατί δεν με ρωτάς κάτι;», του λέει αυθόρμητα: «Μου φτάνει μόνο που σε βλέπω άγιε του Θεού». Του ήταν αρκετό, διδακτικό, ωφέλιμο αυτό. Συναισθανόταν τη θεολογία της σιωπής του, που καταφάσκει στο άλγος του κόσμου κι αρνείται τη γοητεία της υπερφίαλης γνώσης.

Η σιωπή μόνη δεν σημαίνει τίποτε. Αξίζει κανείς να σιωπά έχοντας μόνιμη κουβέντα με τον Θεό, έχοντας ταπεινή αίσθηση περί του εαυτού του, έχοντας κι εσωτερική νηνεμία, νηφαλιότητα κι ημερότητα. Ο **όσιος Αρσένιος** προσευχόταν στον Θεό να του φανερώσει **πως να σωθεί**, κι άκουσε: «**Φεύγε, σιώπα, ησύχαζε**». Ένας άλλος όσιος λέγει πως η σιωπή και η κρυφή πνευματική εργασία φέρνουν αγιότητα. Ο **αββάς Μωυσής** έλεγε χαρακτηριστικά πως ο άνθρωπος που αγαπά τη σιωπή και αποφεύγει τις πολλές κουβέντες μοιάζει με ώριμο σταφύλι γεμάτο γλυκό χυμό, ενώ ο πολυλογάς μοιάζει με αγουρίδα. Ο μέγας της διακρίσεως πάτηρ, ο **αββάς Ποιμήν**, λίαν εύστοχα παρατηρεί: Υπάρχουν κάποιοι άνθρωποι που με τα χείλη σωπαίνουν και με τον νου τους φλυαρούν, ενώ άλλοι μιλάνε από το πρωί ως το βράδυ κι όμως κρατάνε σιωπή, γιατί τίποτε από αυτά που λένε δεν είναι περιττό και ανώφελο. Στο εξαίσιο, θαυμάσιο και καταπληκτικό **Γεροντικό** επίσης αναφέρεται: «**Αν αποκτήσεις την αρετή της σιωπής, μην καυχηθείς πως κατόρθωσες κάτι σπουδαίο. Πείσε καλύτερα τον εαυτό σου πως δεν είσαι άξιος ούτε να μιλάς!**».

Η ήσυχη, ασκητική και σοφή έρημος διδάσκει, αδελφοί μου αγαπητοί, πολλά τον ανήσυχο κόσμο από αγάπη και με πόνο. Ο κόσμος κατασκευάζει καθημερινά ένα λόγο αυθάδη, εγωπαθή, άσοφο και αντίθεο. Έχει στοιχεία δαιμονιώδη, αφού δημιουργεί αυτονόμηση, ισχυρή αυτοπεποίθηση, εξουσιαστική κυριαρχία και φιλόδοξη αυτάρκεια, τα οποία θεωρεί ευφυή τεχνάσματα του νου, ενώ πρόκειται για παραδοξολογήματα. **Θεωρεί τη γλώσσα του όπλο κατατροπώσεως των άλλων, των εχθρών και όχι αδελφών.** Κι ενώ δι' αυτού του τρόπου **οδηγείται σε φοβερά αδιέξοδα**, δεν ταπεινώνεται και δεν μετανοεί παραδεχόμενος την ήττα του κι αποφασίζοντας μια πιο ανεκτική και επεικική στάση προς τον πλησίον του. **Είναι μεγάλη ασοφία να νομίζεις πως είσαι σοφός με το να κάνεις και να λες ότι θέλεις παντού και πάντοτε. Η υπεροψία της λογομανίας αποτελεί αταπεινώτη επιβολή επί πάντων και τελικά μωρία.**

Τα λόγια δίχως έργα είναι μάταια, φτωχά κι ελέγχουν τον ομιλητή τους. Κατά τον **όσιο Εφραίμ του Σύρου**, **τα λόγια είναι τα φύλλα και τα έργα οι καρποί.** Τα έργα εικονίζουν την αρετή και τα λόγια θα πρέπει να είναι η σκιά της εικόνας των έργων. Οι Γέροντες παρακαλούσαν τους άλλους να εύχονται υπέρ αυτών, μην κατακριθούν λέγοντας κάτι που πριν δεν ποιούσαν. Κατά τον **αββά Ποιμένα**, αυτός που διδάσκει και δεν ποιεί αυτά που λέγει, μοιάζει με κρήνη, που τους άλλους ποτίζει και πλένει και τον εαυτό του δεν μπορεί να καθαρίσει. Κι αλλού

σοφά και ταπεινά συνεχίζει: «Ζητάμε από τους άλλους την τελειότητα και μεις δεν κάνουμε το παραμικρό, αν η ζωή μας δεν έχει σχέση με τα λόγια μας, και τα λόγια μας δεν ανταποκρίνονται στη ζωή μας, μοιάζουμε με ψωμί δίχως αλάτι».

Οι ασκητικοί πατέρες επιμένουν στον **ωφέλιμο φραγμό της γλώσσας**. Ο **αββάς Αμμωνάς** αναφέρει πως η καύση της καρδιάς, η πνευματική θερμότητα σβήνει με τον περισπασμό των μάταιων λόγων. **Δεν μπορεί κανείς να έχει καταλυτική και καθαρή προσευχή το βράδυ αν όλη μέρα έχει κουτσομπολέψει όλη την πόλη**. Η ματαιολογία διασπά την προσοχή, χαλαρώνει την εγρήγορση, μειώνει την ανάταση, χωλαίνει την ανάπαυση. **Δίδασκε τους άλλους με τη ζωή σου έλεγε ένας Γέροντας κι όχι με τα λόγια σου**. Ο **όσιος Εφραίμ ο Σύρος** επαναλαμβάνει συχνά πως όποιος θέλει να λέει πολλά, ανοίγει μέτωπα και θα δεχθεί πόλεμο μίσους, όποιος μετρά τα λόγια του θ' αγαπηθεί σύντομα. Ο **άγιος Νείλος ο Ασκητής** γνωρίζει καλά τι λέει: «*Η άμετρη πολυλογία θα σε λυπήσει και θα οργίσει τους δαίμονες. Η γλώσσα πολλούς κενόδοξους κατέστρεψε*».

Οι ασκητές δεν έκλειναν τη θύρα του κελλιού τους αλλά του στόματός τους - και για να φάνε και για να μιλήσουν. Ο τελώνης της παραβολής δικαιώθηκε για τη σιωπηλή προσευχή του, όπως και η αιμορροούσα. **Λίγα κανείς να λέει και πολλά να κατανοεί**, λέγει πάλι ο **άγιος Νείλος ο Ασκητής**. Μ' ένα ποτήρι νερό, μ' ένα δίλεπτο, μ' ένα «*Κύριε ελέησον*» μπορεί να σωθεί ο άνθρωπος. Δεν χρειάζεται να λέει κανείς συνεχώς πολλά. Έχει να διδάξει πολλά η αγιασμένη σιωπή των μοναχών στον φλύαρο κόσμο. Ο κόσμος δεν κατανοεί τον μοναχισμό. Θεωρεί ότι δεν προσφέρει τίποτε. Δεν πειράζει. Οι μοναχοί μόνο να προσεύχονται. Αυτό φθάνει. Ο κόσμος θα σωθεί κατά το μέγα έλεος του Θεού.

Ο **όσιος Ιωάννης ο Συναΐτης**, ο συγγραφέας της περίφημης Κλίμακος, αποφθεγματικά αναφέρεται στην **πολυλογία** : «*Πρέπει να δούμε την αιτία απ' όπου μπαίνει και βγαίνει το αμάρτημα της πολυλογίας. Η πολυλογία είναι θρόνος της ματαιοδοξίας. Καθισμένη πάνω της η κενοδοξία προβάλλει και διαφημίζει τον εαυτό της. Η πολυλογία είναι σημάδι αγνωσίας, είσοδος στην κατάκριση, οδηγός στην ανοησία, πρόξενος του ψεύδους, διάλυση της πνευματικής ευφορίας της προσευχής. Είναι αυτή που προσκαλεί και δημιουργεί την αδιαφορία για τις αμαρτίες, που εξαφανίζει την προφύλαξη του νου κατά των παθών, ψυχραίνει την πνευματική θερμότητα και σκοτίζει την προσευχή*».

Αντίθετα ο μεγάλος όσιος Πατήρ επαινεί την σιωπή λέγοντας: «*Η σιωπή που ασκείται μ' επίγνωση και διάκριση είναι μητέρα της προσευχής, ανάκληση από την αιχμαλωσία των παθών, επιστάτης των λογισμών, σκοπός που παρατηρεί τους εχθρούς, δέσμευση του πνευματικού πένθους για τις αμαρτίες μας, φίλη των καρδιακών δακρύων, που είναι καρποί της προσευχής, καλλιεργητής της μνήμης του θανάτου, εχθρός του αδιάκριτου θάρρους, σύζυγος της ησυχίας, αντίπαλος της τάσης*

να κάνεις τον δύσκολο, μυστική πνευματική πρόοδος, κρυφή πνευματική ανάβαση».

Η σιωπή λέγει ο Όσιος είναι σύζυγος της ησυχίας. Καλλιεργείται και ανθεί στην ησυχία. **Στον 21 ο αιώνα του συνεχούς θορύβου, των πολλών μεριμνών, ταραχών και κινδύνων πολεμείται συστηματικά η ησυχία.** Τα λεγόμενα μέσα ενημερώσεως περισσότερο ταραάζουν παρά γαληνεύουν τον σύγχρονο άνθρωπο. Επέρχεται μια πνευματική σύγχυση, ένας συνεχής **διασκορπισμός του νου**, ώστε οι δυνάμεις της ψυχής να παραλύουν. Ο Χριστός, το αιώνιο πρότυπο όλων μας, συχνά αποσυρόταν στην ησυχία της ερήμου, δείχνοντας τον δρόμο της ασκήσεως, της περισκέψεως, της περισυλλογής, της σιωπής, της μόνωσης κι όχι της απομόνωσης. Αυτό τον δρόμο αγάπησαν ιδιαίτερα οι ασκητές, αμέριμνοι, απερίσπαστοι, σιωπηλοί, με ακόρεστο τον πόθο της συναντήσεως τους με τον Θεό.

Δικαιολογημένα θ' απορήσετε και θα μου πείτε: «Μα πάτερ μου, πολύ ωραία όλα αυτά, αλλά εμείς μέσα στον κόσμο αυτό, είναι ποτέ δυνατόν να ησυχάσουμε και να σωπάσουμε;». Η απάντηση είναι καταφατική. **Ναι μπορείτε, αν θέλετε, αν κατά βάθος το επιθυμείτε. Μπορεί κανείς να περιορίσει την κοινωνικότητα, τη δραστηριότητα, την ενημέρωση, την πληροφόρηση, τις μέριμνες, τις λεπτομέρειες, τους σχολαστικισμούς. Ν' αυξήσει τη μελέτη, την προσευχή, τον εκκλησιασμό, την περισυλλογή και την αυτοεξέταση.** Η ζωή των μοναχών δεν είναι ως εξωγήινων, και το ησυχαστικό πνεύμα της Ορθόδοξης Εκκλησίας μας δεν είναι διόλου προς περιφρόνηση. Στη μακραίωνη παράδοση μας, **Ορθοδοξία και ησυχασμός ταυτίζονται. Είναι άρνηση του εαυτού της όταν η Ορθοδοξία αστοχεί από την πλούσια ησυχαστική της παράδοση υιοθετώντας νέους τρόπους ζωής προφασιζόμενη σύγχρονες ανάγκες. Είναι λυπηρό ακόμη κι άνθρωποι της Εκκλησίας να λένε σήμερα πως ο ησυχασμός ήταν για κάποτε κι όχι για τώρα.**

Η Εκκλησία αξίζει και πρέπει ν' αξιοποιήσει περισσότερο τον λατρευτικό της πλούτο. Κυρίως η **θεία Λειτουργία** είναι αστείρευτη πηγή δυνάμεως, ειρήνης, χάριτος και ζωής. Στους κόλπους της Εκκλησίας υπάρχει η αληθινή ησυχία, σιγή και ανάπαυση. Όπως ωραία ειπώθηκε: «Όταν περνά η μέρα κι οι καμπάνες του ενοριακού ναού δεν καλέσανε τους πιστούς σε λατρευτική σύναξη, σημαίνει πως η Εκκλησία εκείνη τη μέρα δεν πραγμάτωσε τον προορισμό της, που δεν είναι άλλος από το ν' αναπαύσει τα κουρασμένα και ταλαιπωρημένα από την αμαρτία παιδιά της» (πρεσβύτερος Σπυρίδων Σταυρής).

Στον ναό ανεφοδιάζεται ο πιστός πνευματικά, δίχως μερικές φορές να το εννοεί, και τρέφεται εν Αγίω Πνεύματι, ενισχυόμενος στον καθημερινό δύσκολο αγώνα του στον δρόμο, την εργασία και το σπίτι του. Πρέπει να φτιάξει ο χριστιανός ένα κελλάκι στο σπίτι του, για να ξαποστάζει, να ξελαχανιάζει, να ησυχάζει, να προσεύχεται. Είναι μεγάλη η ανάγκη να συνειδητοποιήσει ο άνθρωπος ότι πρέπει να

βρίσκει **καθημερινά έστω λίγη ώρα ησυχίας**. Την οποία αυτή ώρα προσευχόμενος ο άνθρωπος εξευγενίζεται, ενδυναμώνεται, ωραιοποιείται, η καρδιά του θερμαίνεται για τον Θεό και τον συνάνθρωπο. Δεν ανησυχεί, δεν θέλει να θυμώσει, να θορυβεί, ν' αντιμάχεται, να μπλέκεται σε περιπέτειες πικρών λόγων. «Σχολάσατε και γνώται ότι εγώ ειμί ο Θεός», λέγει η Αγία Γραφή. Η σχέση με τον Χριστό διέρχεται από μια γνώση κάποιας «σχολής» και «απραξίας», αλλά και άρσης προσωπικού σταυρού προς συμφιλίωση, υπομονή, ανεκτικότητα και καρτερία.

Η σιωπή, αγαπητοί μου αδελφοί, είναι μια μορφή ασκήσεως, όπως η νηστεία και η εγκράτεια. Τα τροπάρια της Μ. Σαρακοστής μιλούν συχνά και για **εγκράτεια γλώσσης** και για ιδιαίτερη προσοχή των εξερχόμενων από το στόμα λόγων, που υποδηλώνει αυτοσυγκέντρωση και αυτοσυγκράτηση. Η σιωπή θέλει αγώνα για να κατακτηθεί, αλλά οπωσδήποτε και τη θεία χάρη για να διατηρηθεί. Η σιωπή έχει ανάγκη τον τόπο τον κατάλληλο αλλά κυρίως τον τρόπο. Η τέλεια σιωπή είναι όχι μόνο ν' αγωνίζεσαι, να μην περιεργάζεσαι, να μην επιθυμείς τα φθαρτά. Έχει σχέση λοιπόν αυτή η σιωπή με την απάθεια. Πηγάζει από τον πλούτο της ειρήνης της καρδιάς. Ο ασκητής μένει σιωπηλός κι ακτήμων, εμπιστεύεται πλήρως τον Θεό και πλούτος του αναφαίρετος είναι η μεγάλη του αγάπη για τον Θεό. **Η σιωπή από μόνη της δεν σημαίνει τίποτε. Έχει σχέση, σύνδεσμο κι ενότητα με τις άλλες αρετές.**

Το Άγιον Όρος μιλά με τη σιωπή του, αυτή είναι η ωραία μυστική διδαχή του. Μιλά με την ηρεμία και πραότητα των μοναχών, με τη γαλήνη της φύσης, με τη χάρη των ιερών ακολουθιών. Οι μυστικές φωνές της προσευχής φθάνουν ως ηχηρά μηνύματα εκζητήσεως θείου ελέους στον θρόνο του Παντάνακτος. Η αέναη προσευχή αντιγράφει την αίδιο δοξολογία των αγίων αγγέλων. Οι αγρυπνίες στο Άγιον Όρος τελούνται στη σιγή της νύκτας, στην ησυχία του μεσονυκτίου. Γράφει ένας Γέροντας: «Χωρίς τελείαν ησυχίαν είναι αδύνατον να ανέλθη κανείς «εις φιλοσοφίας κορυφήν» και να ευαρεστήση τον Θεόν. Διότι η ησυχία γεννά την άσκησιν και κατά διαδοχικά στάδια τον κλαυθμόν, τον φόβον του Θεού, την ταπείνωσιν, την προόρασιν, την αγάπην· η δε αγάπη καθιστά την ψυχήν άνοσον και αγαθήν» (μοναχός Θεόκλητος Διονυσιάτης).

Η σιωπή των μοναχών σημαίνει τη νοσταλγία της ψυχής τους για την ουράνια πατρίδα τους. Η σιωπή του Αγίου Όρους έχει σχέση με τη ζώσα ησυχαστική παράδοσή του, με τον γνήσιο ασκητικό δρόμο, τον ιδιότυπο τρόπο ζωής, που φωτίζεται και λαμπρύνεται από το μυστήριο του μέλλοντος αιώνος. Αντιλαμβάνεσθε πολύ καλά πόσο αυτά τα λόγια μου με ελέγχουν. Ένας μοναχός να μιλά στον κόσμο περί σιωπής και να μη κάθεσαι σιωπών στο κελλί του να κλαίει τις αμαρτίες του...

Συγχωρέστε μου το οξύμωρο, αντιφατικό και ανόητο της αγάπης μου κι ακούστε την ταπεινή μου φωνή. Η εκκοσμίκευση και η σύγχυση της γενεάς μας δεινοπαθεί από τη

φλυαρία. Ο λόγος αποσυνδέει τους ανθρώπους. Η σιωπή πρέπει να το ομολογήσουμε είναι δυσκολοκατόρθωτη. Τι να κάνουμε; Να συνεχίσουμε να κάνουμε ότι κάνουμε κι «ότι βρέξει ας κατεβάσει»; Ασφαλώς όχι. Δοκιμάσαμε την οδό των αντεγκλήσεων, των αντιλόγων, των εκδικήσεων, των ψυχροτήτων κι οδηγηθήκαμε σε αδιέξοδα και σε απογοητεύσεις. Τι να κάνουμεν λοιπόν; **Ας εμπιστευθούμε τη χάρη του Θεού. Ας παραδεχθούμε ειλικρινά την αδυναμία μας, την ήττα από τα πολλά και ωραία ίσως λόγια μας. Ξέρετε, η θεία χάρη είναι περισσότερο υπόθεση γνήσιου ταπεινού φρονήματος παρά σκληρού μακρού αγώνα, μελέτης και συζητήσεων.**

Ο αποπροσανατολισμός των ημερών μας δημιουργεί συνθήκες αναταραχής. **Οι άνθρωποι θεωρούν φυσική τη γκρίνια, ευφυή τον καυγά, δικαίωμα την κατατρόπωση του άλλου, ελευθερία την ασυδοσία, την ελευθεροστομία. Θεωρούν ότι με τα λόγια τους θα επηρεάσουν, θα πείσουν, θα μετατρέψουν τους άλλους.** Κι αφού είδαν κι αποείδαν τις συνεχείς αποτυχίες των λόγων τους εντούτοις ακόμη επιμένουν σε αυτούς. Αφού ούτε με το μαλακό ούτε με το σκληρό, ούτε με το γλυκό ούτε με το πικρό τίποτε δεν έγινε, γιατί τόση επιμονή; **Ας μετατραπούν οι συμβουλές, οι νουθεσίες, οι διδαχές σε ταπεινή δέηση, σε ομολόγηση της ανημπόριας μας στον Παντοδύναμο Θεό.** Να παρέμβει, να επέμβει Εκείνος καλύτερα από μας στις δυσκολίες των παιδιών, στις ασυνεννοησίες των συζύγων, τις λαθεμένες διαπροσωπικές σχέσεις των φίλων, στις ζηλοφθονίες των συνεργατών και συναδέλφων.

Η προσευχή παρουσιάζεται ως λόγος, ως διατύπωση επιθυμιών και λεκτικό σχήμα. Κατά βάθος όμως αποτελεί βίωμα μυστικό, δύσκολο-έκφραστη αίσθηση και αλάλητο στεναγμό της καρδιάς. Οι ωραιότερες προσευχές είπαν είναι οι σιωπηλές. Ο πιστός τελικά δεν ρωτά, δεν μιλά, μόνο ακούει. **Ο Θεός δεν ανακαλύπτεται αλλά αποκαλύπτεται.** Τότε σιγά πάσα σάρκα βροτεία. Βιώνει την αγάπη του Θεού και βοά ασταμάτητα με τους υπέροχους και αλάλητους στεναγμούς της καθαρής και πυρπολημένης από αγάπη καρδιάς.

Μιλώ περί σιωπής και λέγω πολλά. Συγχωρέστε με. Μίλησα από αγάπη. Τελειώνοντας, θάλεγα ας πιάσουμε καλύτερα μεγαλύτερη κουβέντα με τον Θεό. Τότε δεν θάχουμε μοναξιά ποτέ. Μέσα στην προσευχή θα φωτισθούν τ'απαραίτητα λόγια μας και θα περικοπούν τα περιττά κι αχρείαστα. Θα εμπνευσθούμε μόνο για τα πρόποντα. Μέχρι να φθάσουμε στη αγία και μακαρία σιωπή, στη χαρούμενη και ταπεινή φυλάκιση της γλώσσας και την απελευθέρωσή της μόνο προς αίνο Θεού κι ενίσχυση και παρηγοριά και συνάντηση αδελφών αγαπητών, τέκνων Θεού, εκλεκτών φιλαδέλφων, πάλι ας σιωπούμε σεμνά, σιγαλά, ελπιδοφόρα. Ευχαριστώ θερμά για την ευγενική σιωπή σας και δεομένη Παναγία να πρεσβεύει για όλους μας.

Η ΑΛΛΗ ΟΨΙΣ

Ψηλαφώντας την των πραγμάτων αλήθεια...

<https://alopsis.gr>

(Από το βιβλίο «Η εύλαλη σιωπή» του Μοναχού Μωυσέως Αγιορείτου, εκδ. "Εν Πλω").

Δακτυλογραφήθηκε και μεταφέρθηκε στο διαδίκτυο για πρώτη φορά από Noctos, με στόχο τον πνευματικό εμπλουτισμό όλων μας.